

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації «Концепти істини у кримінальному процесуальному праві та їх реалізація у кримінальному провадженні: український та зарубіжний досвід» здобувача ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»
Піха Юрія Тарасовича**

1. Актуальність теми дисертації

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлюється тим, що у сучасній українській кримінальній процесуальній науці, незважаючи на численні спроби наукової розробки зазначеного питання, комплексного дослідження, присвяченого концептам істини у кримінальному провадженні відповідно до чинного кримінального процесуального законодавства України, досі не було здійснено. Більше того, окремі положення, що стосуються встановлення істини у кримінальному провадженні, в тому числі у зв'язку із недостатністю або недосконалістю правового регулювання, залишаються вкрай дискусійними у правовій доктрині та правозастосовній практиці й донині.

Своєю чергою, найбільш обґрунтований концепт істини у кримінальному провадженні дасть можливість якомогаповніше та якомогакращіше реалізувати завдання кримінального провадження, передбачені статтею 2 чинного Кримінального процесуального кодексу України, на практиці. Більше того, істина є безумовною передумовою справедливості у кримінальному провадженні. Серед іншого, особливої актуальності зазначене питання постає у контексті функціонування інституту спрощеного провадження, особливостей провадження щодо окремих кримінальних правопорушень, а також під час реалізації інституту угод в кримінальному провадженні.

Окрім цього, комплексний аналіз проблематики, пов'язаної з необхідністю встановлення істини у кримінальному провадженні, постає вкрай актуальним з урахуванням міжнародних стандартів прав людини, серед джерел яких важливе місце посідає Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 6 якої гарантує кожному право на справедливий суд.

Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою Радою Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 58/11 від 28 листопада 2018 р.) та схвалено Координаційним бюро Національної академії правових наук України (№ 821 від 28 листопада 2018 р.).

2. Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри

Дисертаційну роботу виконано відповідно до наукової теми кафедри кримінального процесу і криміналістики Львівського національного університету імені Івана Франка «Проблеми забезпечення ефективності норм кримінального процесуального права та практики їх застосування з урахуванням

новітніх змін» (номер державної реєстрації 0121U110820, науковий керівник – проф. Нор В. Т., термін виконання 2021–2023 рр.).

3. *Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів*

Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому прослідковується авторський підхід до розкриття основних теоретико-прикладних аспектів концептів істини у кримінальному процесуальному праві та їх реалізація у кримінальному провадженні, доктринальних напрацювань, відповідних положень національного законодавства й зарубіжного досвіду правового регулювання вказаної сфери відносин.

Зокрема, у Розділі 1: «Методологічні питання істини: від загально-філософських концептів істини до правових» здійснено загальну характеристику процесу пізнання у кримінальному провадженні, його філософських та правових основ; виокремлено загальні умови гносеологічно-процесуального характеру, які забезпечують (уможливлюють) досягнення істини за результатами пізнання у кримінальному провадженні; сформульовано процесуальні правила, дотримання яких спрямовує досудове розслідування і судовий розгляд на встановлення істини (правди); виокремлено гносеологічно-процесуальні межі встановлення істини у кримінальному провадженні.

Розділ 2: «Теоретичні проблеми концептів істини у кримінальному процесуальному праві» присвячено комплексній характеристиці концептів істини у кримінальному провадженні та їх детермінантів. Зокрема, сформовано поняття «концепт істини у кримінальному провадженні»; виділено основні підходи до диференціації концептів істини у кримінальному провадженні; виокремлено детермінанти реалізації конкретного концепту істини у кримінальному провадженні; виокремлено детермінанти концепту об'єктивної істини та концепту формальної істини у кримінальному провадженні; систематизовано прояви формалізації, яка лежить в основі концепту формальної істини.

У Розділ 3: «Реалізація концептів істини у сучасному кримінальному провадженні» проаналізовано український досвід правової доктрини та правового регулювання в межах питань, пов'язаних із встановленням істини у кримінальному провадженні; висвітлено суть та значення засади встановлення істини у кримінальному провадженні України, а також виокремлено її процесуальні гарантії; здійснено комплексний аналіз релевантних рішень судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій національних судів України з питань реалізації концепту істини у вітчизняному кримінальному провадженні; проведено комплексний аналіз концептів істини та їх законодавчої реалізації у кримінальному провадженні в англо-американській та романо-германській правовій системах на прикладі, відповідно, Сполучених Штатів Америки (США) як базового представника англо-американської (загальної) правової системи, а також Федеративної Республіки Німеччини (ФРН), Французької Республіки (Франції) та України як типових представників романо-германської (континентальної) правової системи; здійснено комплексний аналіз релевантних рішень ЄСПЛ з питань вироблених цією судовою інстанцією стандартів

реалізації концепту істини у вітчизняному кримінальному провадженні; сформульовано науково обґрунтовані рекомендації щодо удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства України і практики його застосування в межах предмету дослідження.

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у чотирнадцяти наукових працях, з яких – одна стаття в іноземному науковому фаховому виданні, три статті у наукових фахових виданнях України, дві статті в інших наукових виданнях України, а також вісім тез доповідей на наукових конференціях. Аналіз наукових праць за темою дисертації дає змогу стверджувати, що опубліковані матеріали повною мірою відображають основні положення та висновки проведеного дослідження.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором вирішень, висновків, рекомендацій

Результати дисертаційного дослідження є науково обґрунтованими та достовірними, оскільки одержані із застосуванням загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. Відповідні результати багаторазово апробовано у вигляді доповідей на науково-практичних конференціях та науковому семінарі, а також перевірено під час рецензування публікацій у фахових виданнях України й іноземних держав.

5. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру

У дисертації:

– *уперше в сучасній українській науці кримінального процесу:*

а) виокремлено загальні умови гносеологічно-процесуального характеру, які забезпечують (уможливлюють) досягнення істини за результатами пізнання у кримінальному провадженні, якими є: 1) реальна можливість отримання усіх відомостей, необхідних для встановлення фактів та обставин, що мають значення для правильного вирішення кримінального провадження; 2) максимальна безпосередність пізнавального процесу; 3) забезпечення певного, достатньо високого рівня знань осіб, які встановлюють окреслені вище факти та обставини; 4) гласність та відкритість розгляду кримінального провадження його змагальний характер; залучення до розгляду справи усіх заінтересованих осіб; 5) незалежність, неупередженість, відсутність особистої заінтересованості осіб, які ведуть кримінальне провадження та є суб'єктами кримінального процесуального пізнання; 6) можливість оскарження та перегляду незаконних та необґрунтованих процесуальних рішень; 7) встановлення юридичної відповідальності за прийняття завідомо незаконних та необґрунтованих процесуальних рішень;

б) сформульовано процесуальні правила, дотримання яких спрямовує досудове розслідування і судовий розгляд на встановлення істини (правди), до яких віднесено: 1) визначення предмету доказування у кримінальному провадженні – кола тих обставин, що характеризують вчинене кримінальне правопорушення (саме діяння; винуватість особи у його вчиненні; шкідливі

наслідки та інші обставини, які необхідно встановити для законного, обґрунтованого, умотивованого і справедливого його вирішення); 2) чіткі вимоги до доказів як одного із засобів доказування названих обставин, їх суті та ознак, джерел і процесуальних способів одержання, перевірки та оцінки; 3) заборону використовувати для обґрунтування слідчих (прокурорських) чи судових рішень доказів, одержаних з порушенням вимог закону; 4) покладення на органи, які ведуть кримінальне провадження, обов'язку ухвалювати свої рішення на підставі внутрішнього переконання, що ґрунтується на сукупності належних, допустимих, достовірних доказів;

в) виокремлено гносеологічно-процесуальні межі встановлення істини у кримінальному провадженні, серед яких: 1) темпоральні межі встановлення істини у кримінальному провадженні: з одного боку, доказування як форма пізнання є віддаленою у часі від події кримінального правопорушення (суспільно небезпечного діяння), з іншого – здійснюється в обмежені процесуальним законом граничні строки (сплив яких може стати підставою для закриття кримінального провадження, а, отже, й припинення пізнавальної діяльності незалежно від її результативності); 2) предметні межі встановлення істини у кримінальному провадженні: доказуванню підлягають не усі факти та обставини кримінального правопорушення (суспільно небезпечного діяння), а лише ті, які мають значення для правильного вирішення кримінального провадження, натомість на момент завершення кримінального провадження неможливо досягнути ідентичну копію реальної дійсності (у чому засадничо й немає потреби), а лише її «тінь» (репродукцію); 3) суб'єктні межі встановлення істини у кримінальному провадженні: встановлення істини здійснюється не будь-ким, а чітко уповноваженими на це суб'єктами кримінальної процесуальної діяльності та об'єктивується у їх юридично значимих рішеннях, які тягнуть за собою правові наслідки; 4) процедурні межі встановлення істини у кримінальному провадженні: суворо визначена кримінальним процесуальним законом форма та встановлені ним засоби і способи, які забезпечують одержання достовірних відомостей, у тому числі чітко передбачені законом правила належності та допустимості доказів;

г) сформовано поняття «концепт істини у кримінальному провадженні», під яким розуміється відносно автономна, взаємоузгоджена та взаємозумовлена система поглядів на поняття та характер істини як мети та результату пізнання у кримінальному провадженні, яке здійснюється суб'єктами доказування у передбаченій кримінальним процесуальним законом формі та реалізується як засаднича ідея у системі засад та інститутів як доказового права зокрема, так і кримінального процесу в цілому;

д) виокремлено детермінанти реалізації конкретного концепту істини у кримінальному провадженні, якими виступають: 1) визначення як мети доказування зокрема, так і мети та завдань кримінального провадження загалом; 2) система засад (принципів) кримінального провадження у стосунку до встановлення істини у ньому; 3) коло та процесуальний статус суб'єктів доказування, які несуть (або не несуть) обов'язок встановлення істини у кримінальному провадженні; 4) конкретні способи та засоби доказування як

процесуальній інструментарій встановлення істини в ході та за результатами такого доказування; 5) вимоги до законності, обґрунтованості та справедливості судових рішень, які об'єктивують досягнуту у кримінальному провадженні істину. Усі перелічені вище фактори у своїй сукупності безпосередньо впливають на структуру і форму кримінального провадження в цілому;

е) сформульовано позицію про те, що вирішуючи питання про реалізацію концептів істини у конкретному кримінальному провадженні, необхідно виходити із сукупності таких засадничих міркувань: 1) концепти істини у кримінальному провадженні не слід ототожнювати з видами істини; 2) кожен концепт істини є відносно автономним щодо інших, а тому вони не можуть перебувати у співвідношенні загального і спеціального чи цілого та частини; 3) спрямованість кримінального провадження на реалізацію у ньому одночасно кількох концептів істини як засадничих процесуальних ідей є небажаною, оскільки іманентною властивістю будь-якого концептуального підходу є його самостійність, взаємовиключність, проте практично можливою; 4) доцільно виокремлювати лише два самостійні кримінальні процесуальні концепти істини: істини об'єктивної (матеріальної) чи формальної (формально-юридичної, процесуальної);

є) виокремлено такі детермінанти концепту об'єктивної істини у кримінальному провадженні: 1) метою доказування у цьому виді провадження залишається встановлення істини завдяки всебічному, повному і об'єктивному з'ясуванню усіх визначених законом обставин кримінального провадження передбаченими ним процесуальними способами і засобами; 2) вимога точної відповідності висновків органів досудового розслідування, а також суду про обставини кримінального провадження, до яких вони дійшли на підставі оцінки зібраних доказів, дійсним його обставинам; 3) активна роль суду як щодо дослідження та оцінки представлених у ході судового розгляду доказів, так і можливість їх самостійного збирання судом за власною ініціативою з метою прийняття справедливого процесуального рішення. Зазначені передумови здатні забезпечити необхідний ступінь правильного (адекватного) відображення у свідомості суб'єктів, які ведуть кримінальне провадження, об'єктивних обставин, пов'язаних із вчиненням кримінального правопорушення, і які характеризують його фактичну та юридичну сторони;

ж) виділені такі детермінанти концепту формальної істини у кримінальному провадженні: 1) метою провадження є вирішення кримінально-правового спору між сторонами кримінального провадження в умовах змагальності незалежно від всебічного, повного і об'єктивного з'ясування усіх визначених законом фактів та обставин, які мають значення для правильного вирішення відповідного кримінального провадження; 2) відсутність ані нормативних, ані сформованих судовою практикою вимог точної відповідності висновків органів досудового розслідування, а також суду про обставини кримінального провадження, до яких вони дійшли на підставі оцінки зібраних доказів, дійсним його обставинам; 3) здебільшого пасивна роль суду щодо дослідження та оцінки представлених у ході судового розгляду доказів, а також

неможливість їх самостійного збирання судом за власною ініціативою з метою прийняття справедливого процесуального рішення;

з) систематизовано прояви формалізації, що лежить в основі концепту формальної істини, якими є: 1) особливий порядок прийняття судового рішення у випадку визнання обвинуваченим пред'явленого йому обвинувачення; 2) особливий порядок прийняття судового рішення у випадку визнання сторонами окремих фактів та обставин кримінального провадження як таких, що ніким не оспорується; 3) особливий порядок прийняття судового рішення у разі укладення угод (як правило, між підозрюваним, обвинуваченим та стороною обвинувачення чи потерпілим); 4) особливий порядок прийняття судового рішення у разі повної або часткової відмови прокурора (публічного обвинувача) від підтримання публічного (державного) обвинувачення; 5) особливий порядок прийняття судового рішення у разі повної або часткової відмови потерпілого (приватного обвинувача) від підтримання приватного обвинувачення; 6) особливий порядок прийняття судового рішення у кримінальних провадженнях щодо окремих категорій кримінальних правопорушень (як правило, у випадках диференціації кримінальної процесуальної форми у бік її спрощення, наприклад дізнання чи судовий розгляд і вирішення справи у спрощеній формі). За своїм змістом та наслідками вони здебільшого зводяться до звільнення суду від обов'язку встановлення усіх чи окремих фактів та обставин, які мають значення для кримінального провадження, а тому мінімізують або істотно звужують його пізнавальну діяльність, яка має місце при загальноствановленому розгляді та вирішенні справи;

и) виокремлено процесуальні гарантії, спрямовані на недопущення ухилення органом дізнання та прокурором від встановлення фактів й обставин вчиненого кримінального проступку так, як вони мали місце в дійсності, зокрема: 1) беззаперечне добровільне визнання підозрюваним (обвинуваченим) своєї винуватості у вчиненні кримінального проступку, надана ним письмова згода зі встановленими досудовим розслідуванням обставинами, складена у присутності захисника, і згода на розгляд обвинувального акта у спрощеному порядку; 2) потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження (у разі їх наявності) добровільно дають свою письмову згоду зі встановленими досудовим розслідуванням обставинами та розгляд обвинувального акта у спрощеному порядку без проведення судового розгляду в судовому засіданні; 3) суд не зобов'язаний розглядати обвинувальний акт прокурора про вчинення обвинуваченим кримінального проступку у спрощеному порядку, а має на це право, якщо визнає його за необхідне реалізувати;

і) здійснено комплексний аналіз кримінального процесуального законодавства, правової доктрини та релевантної судової практики з питань реалізації концепту істини у кримінальному провадженні США, на підставі якого зроблено висновок про те, що характерним для англо-американської (загальної) правової системи є концепт істини формальної (правової, судової), який відкидає уявлення про матеріальну істину, що ґрунтується на теорії кореспонденції. Відтак, кримінальне процесуальне США, визнає «істину» формальну, яка є

процесуально створеним сторонами в умовах змагальності під час судового розгляду конструктом, що формально затверджується судом як справедливий його результат;

і) здійснено комплексний аналіз кримінального процесуального законодавства, правової доктрини та релевантної судової практики з питань реалізації концепту істини у кримінальному провадженні ФРН, на підставі якого зроблено висновок про те, що обов'язковість встановлення матеріальної істини у кримінальному провадженні ФРН прямо закріплена у низці положень кримінального процесуального закону, а також безпосередньо впливає із тексту Основного Закону ФРН, оскільки правовій державі неодмінно притаманні засада справедливості та принцип відповідальності лише за наявності вини. Для реалізації як першого, так і другого у кримінальному процесі, Федеральний конституційний суд, зокрема, вимагає повного та всебічного встановлення істини. Відповідно, у кримінальному провадженні ФРН суд зобов'язаний встановити матеріальну істину та дослідити з цією метою усі докази, які можуть мати значення для прийняття рішення у справі. Цей принцип реалізується у кримінальному провадженні, перш за все, головуючим, який веде судовий розгляд та визначає його хід і спрямованість. Так, якщо конкретні факти та обставини мають значення для ухвалення вироку, суд зобов'язаний дослідити відповідні докази навіть за умови, якщо заінтересовані учасники кримінального провадження не заявляють клопотання про це або ж заперечують проти цього, тобто *ex officio*, за власною ініціативою;

й) здійснено комплексний аналіз кримінального процесуального законодавства та правової доктрини з питань реалізації концепту істини у кримінальному провадженні Франції, на підставі якого зроблено висновок про те, що у її кримінальному процесі на сьогодні втілено концепт матеріальної (об'єктивної) істини, що передбачає розуміння останньої як відповідності встановлених в процесі доказування фактів та обставин щодо певної дійсності, які мають значення для кримінального провадження, цій дійсності. Більше того, французькою кримінальною процесуальною системою цей концепт реалізовано на усіх її стадіях та в низці інститутів з огляду на те, що встановлення істини у справі є її «*raison d'être*», тобто самим «сенсом існування»;

к) здійснено комплексний аналіз кримінального процесуального законодавства, правової доктрини та релевантної судової практики з питань реалізації концепту істини у кримінальному провадженні Польщі, на підставі якого зроблено висновок про те, що засада матеріальної правди, яка впливає з Конституції Польщі та знайшла своє відображення у низці положень кримінального процесуального закону, безпосередньо впливає на всю систему кримінального провадження та конститує основну і всеосяжну його мету, незалежно від стадії останнього. В останні роки вищезгадана засада стала об'єктом особливої уваги польського законодавця, який поставив перед собою завдання кардинального оновлення кримінального процесуального законодавства у бік посилення гарантій змагальності в ході судового розгляду;

л) здійснено комплексний аналіз релевантних рішень судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій національних судів України з питань

реалізації концепту істини у вітчизняному кримінальному провадженні, який дав підстави зробити такі обґрунтовані висновки з приводу вироблених судовою практикою підходів щодо реалізації засади встановлення об'єктивної (матеріальної) істини у кримінальному провадженні: 1) попри відсутність відповідного нормативного закріплення у тексті КПК України, національні суди не відмовляються від використання термінопоняття «істина» (та похідних від нього) у своїх рішеннях; 2) покликання судами на істину та мету її встановлення у кримінальному провадженні є багатоаспектним та проявляється у низці напрямів; 3) у своїй практиці суди часто прямо та/або опосередковано наголошують на необхідності встановлення істини у кримінальному провадженні, в окремих рішеннях визнаючи це обов'язковими метою та результатом доказування у справі; 4) при вживанні термінопоняття «істина» суди переважно мають на увазі не просто встановлення фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження, а встановлення їх повно та всебічно, тобто такими, як вони були у дійсності; 5) суди у своїх рішеннях нерідко не просто посилаються на істину як мету кримінального провадження чи доказування у ньому, а й виокремлюють також конкретні засоби та гарантії її встановлення у справі, основними з яких постають всебічність, повнота та неупередженість встановлення фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження; 6) національні суди здебільшого не формулюють у своїх рішеннях чітких правових позицій, які містили б дефініцію використовуваного ними поняття істини або ж окремих його ознак; 7) проведений аналіз практики судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій дозволяє навести приклади рішень, у яких чітко наголошується на конкретних концептах істини, встановлення якої передбачається у кримінальному провадженні, зокрема на концептах істини судової, когерентної та матеріальної (об'єктивної), переважаючим з яких видається останній; 8) нерідко суди безпосередньо пов'язують встановлення об'єктивної істини у кримінальному провадженні із справедливістю останнього, причому її невстановлення або ж перешкоджання у її встановленні може тягти за собою застосування процесуальних санкцій як щодо конкретних доказів, так і щодо процесуальних рішень чи навіть окремих суб'єктів кримінального провадження; 9) незважаючи на наявність у судовій практиці рішень, у яких необхідність встановлення істини у кримінальному провадженні узагалі заперечується, такі висновки не знаходять свого достатнього обґрунтування та належного мотивування.

м) здійснено комплексний аналіз релевантних рішень ЄСПЛ з питань вироблених цією судовою інстанцією стандартів реалізації концепту істини у вітчизняному кримінальному провадженні, за результатами якого сформульовано такі обґрунтовані висновки з приводу конвенційних підходів щодо реалізації засади встановлення об'єктивної (матеріальної) істини у кримінальному провадженні: 1) попри відсутність відповідного нормативного закріплення у тексті Конвенції, Страсбурзький суд у своїй практиці не відмовляється від використання термінопоняття «істина» (та похідних від нього) при оцінці дотримання конвенційних стандартів прав людини та її основоположних свобод у кримінальному провадженні; 2) незважаючи на

субсидіарний характер своєї правозастосовної та правоінтерпретаційної діяльності, в тому числі стосовно питань доказів і доказування, ЄСПЛ прямо та/або опосередковано наголошує на необхідності встановлення істини у кримінальному провадженні, в окремих рішеннях визнаючи це обов'язковими метою та результатом доказування у справі; 3) з рішень Страсбурзького суду прямо не впливає, що саме він розуміє під поняттям «істина» та якого її концепту у кримінальному провадженні притримується. Водночас, з аналізу його практики можна зробити висновок, що, ведучи мову про істину, суд має на увазі не просто встановлення фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження, а встановлення їх такими, як вони були у дійсності – іншими словами, істини об'єктивної (матеріальної); 4) міжнародною судовою інстанцією також не висловлювалися правові позиції, у яких би така мета прямо нівелювалася, або ж заперечувалися відповідні засоби її досягнення, зокрема всебічність, повнота та неупередженість (об'єктивність, безсторонність) встановлення фактів та обставин, що мають значення для правильного вирішення кримінально-правового спору, за результатами проведеного досудового розслідування та судового розгляду, у тому числі при реалізації окремих випадків спрощення процесуальної форми; 5) ЄСПЛ безпосередньо пов'язує встановлення істини у кримінальному провадженні із справедливістю останнього як крізь призму його ходу, так і результатів; причому неповне встановлення фактів й обставин, що мають значення для його правильного вирішення, може слугувати підставою для визнання відповідного судового рішення явно необґрунтованим, а досудового розслідування та/або судового розгляду – несправедливим;

– *удосконалено:*

а) наукові погляди щодо диференціації концептів істини у кримінальному провадженні в частині визнання невинуватим та таким, що до певної міри суперечить правилам формальної логіки, виокремлення кримінальних процесуальних концептів істини когерентної, конвенційної (договірної) та прагматичної. Обґрунтовано, що усі вони, попри їх відмінну філософську природу, у кримінальному провадженні все ж не мають автономного значення і є проявами (напрямами) реалізації концепту формальної істини;

б) систему гносеологічно-правових постулатів, на яких ґрунтується концепт об'єктивної істини у кримінальному провадженні, до яких віднесено наступні положення: 1) істиною є об'єктивний результат процесу пізнання фактичних обставин вчиненого кримінального правопорушення; 2) він досягається за допомогою доказів, що адекватно відображають певні обставини, відповідність між цими дійсними обставинами, що вже відбулися, і знаннями (висновками) про них; 3) цей результат має бути об'єктивним, конкретним (однозначним), ґрунтуватися на належних, допустимих, достовірних доказах і не залишати розумних сумнівів нормально (адекватно) мислячої людини;

в) дефініцію об'єктивної (матеріальної) істини у кримінальному провадженні, під якою запропоновано розуміти повне та достовірне знання суду про обставини, які підлягають встановленню (доказуванню) у конкретному кримінальному провадженні, сформоване на підставі перевірених та оцінених

ним належних, допустимих, достовірних доказів у їх взаємопов'язаній сукупності, для формування у судді внутрішнього переконання про наявність чи відсутність цих обставин, не залишаючи при цьому розумних (неспростовних) сумнівів;

г) наукові підходи до тлумачення поняття «встановлення об'єктивної істини у кримінальному провадженні», що визначено як вимогу закону до органів досудового розслідування і суду повно, всебічно і неупереджено (об'єктивно) дослідити, з'ясувати всі визначені кримінальним процесуальним законом обставини кримінального провадження за допомогою одержаних (зібраних) доказів, які оцінюються ними за своїм внутрішнім переконанням, і ухвалити законне, обґрунтоване, вмотивоване і справедливе рішення у ньому;

д) наукові підходи щодо нормативної основи засади встановлення об'єктивної істини у кримінальному провадженні закріплення. Незважаючи на те, що чинний КПК України безпосередньо не закріпив серед засад кримінального провадження засади встановлення об'єктивної істини щодо його обставин, проте ідея необхідності її встановлення знаходить своє опосередковане закріплення цілій системі його норм, зазначених та проаналізованих у дисертації;

е) наукові підходи щодо взаємозв'язку типу правової сім'ї та концепту істини, який реалізується у кримінальному процесі держав, що до них відносяться. Так, аналіз законодавства, яке регламентує кримінальне провадження інших держав, при цьому як представників романо-германської (континентальної) правової системи, для якої характерним є змішаний тип процесу, так і англо-американської (загальної) правової системи, зі змагальною моделлю останнього, дає підстави для твердження, що жоден з них не відмовляється від встановлення істини у кримінальному провадженні. При цьому здійснено наголос на тому, що панівним для кримінального провадження держав континентальної (романо-германської) правової системи є класичне розуміння істини, об'єктивоване в концепті матеріальної (об'єктивної) істини;

– *отримали подальший розвиток:*

а) наукова дискусія про рівні абсолютного та відносного в характері істини, яка досягається у кримінальному процесуальному доказуванні, за результатами якої сформульовано висновки про те, що у кримінальному провадженні принципово можливе досягнення абсолютної істини, проте не завжди істина встановлюється такою практично; при цьому, об'єктивна істина є одночасно і відотною щодо об'єкта пізнання в цілому, і абсолютною щодо його окремих зв'язків, властивостей, а тому вона є абсолютною у своїй відносності;

б) доктринальні положення про критерії істини у кримінальному процесуальному пізнанні, згідно з якими критерієм істинності знання, досягнутого правозастосувачем, є: безпосереднім – закон, норма права, а в кінцевому підсумку – практика; натомість внутрішнє переконання саме по собі не може бути критерієм істини, тобто тим фактором, за допомогою якого перевіряється, чи досягнуто істини у кримінальному процесуальному пізнанні, а постає лише способом оцінки наявних доказів й у цьому сенсі є засобом пізнання;

в) підходи щодо співвідношення концептів об'єктивної та формальної істини, в силу чого зроблено висновок, що формальна істина, яку можна протиставити об'єктивній істині в контексті кримінального судочинства, все одно іманентно залишається орієнтованою на модель об'єктивної істини; вона впливає з обмежень, які притаманні судочинству частково з фактичних (практичних), а частково з нормативних причин;

г) положення про взаємозв'язок конкретного концепту істини (об'єктивна (матеріальна) чи формально-юридична (процесуальна)) від типу кримінального провадження. Так, обґрунтовано, що для приватно-позовного способу судового розгляду більш характерною є істина, яка іменується юридичною (формальною, процесуальною); натомість процесу публічно-позовному притаманна істина об'єктивна (матеріальна), тобто встановлення фактів і обставин провадження у відповідності з їх дійсністю;

д) положення про роль суду у встановленні об'єктивної істини, в силу чого зроблено висновок про те, що обов'язок суду, який розглядає і вирішує кримінальне провадження, дослідити подані сторонами кримінального провадження (обвинувачення та захисту докази – ідеальні (показання) і матеріальні (документи, речові докази) – за допомогою судового механізму (дослідницьких судових дій: допитів, оглядів, експертних досліджень та ін.) – спрямований на встановлення обставин кримінального провадження всебічно, повно і неупереджено; встановлення ж цих обставин саме запропоновано тлумачити саме як встановлення об'єктивної істини.

6. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації

6.1. Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Pikh, Y. The Concepts of Truth and Their Implementation in the Criminal Proceedings of the Common Law and Continental Law Systems. *Visnyk of the Lviv University. Series Law*. 2021. Issue 73. P. 161–176.

2. Піх Ю. Т. Засада встановлення матеріальної правди (істини) у світлі реформ кримінального процесуального законодавства Республіки Польщі. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2020. Вип. 71. С. 132–146.

3. Піх Ю. Т. Матеріальна істина як мета та засада кримінального провадження Федеративної Республіки Німеччини. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2019. Вип. 69. С. 161–172.

Статті у нефахових виданнях України:

1. Піх Ю. Т. Реалізація засади встановлення об'єктивної (матеріальної) істини у кримінальному провадженні в практиці Касаційного кримінального суду Верховного Суду. *Кримінальний процесуальний кодекс України: десятиліття реалізації і проблеми сьогодення: збірник статей за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди 10-річчя вступу в дію Кримінального процесуального кодексу України (18 листопада 2022 року, м. Львів) / орг. ком. В.Т. Нор, Н.Р. Бобечко, І.І. Когутич [та ін.]. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2022. С. 185–198.*

2. Піх Ю. Т. Істина як «камінь спотикання» змагальності у кримінальному процесі Сполучених Штатів Америки. *Кримінальний процес і криміналістика: виклики часу*: збірник статей за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди 20-річчя кафедри кримінального процесу і криміналістики Львівського національного університету імені Івана Франка (24 січня 2020 р., м. Львів) / орг. ком. В. Т. Нор, Н. Р. Бобченко, І. І. Когутич [та ін.]. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020. С. 99–111.

6.2 Публікації у наукових періодичних виданнях інших держав:

1. Піх Ю. Т., Шуневич К. А. Судова експертиза у кримінальному провадженні Франції як один зі способів досягнення матеріальної (об'єктивної) істини. *Wroclawsko-Lwowski zeszyty Prawnicze*. № 12. 2021. С. 211–226.

7. Апробація основних результатів дослідження на конференціях, симпозіумах, семінарах тощо

1. Піх Ю. Т. Реалізація засади встановлення істини у кримінальному провадженні в практиці Європейського суду з прав людини. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матеріали XXIX звітної науково-практичної конференції (2–3 лютого 2023 р.): у 2-ох ч. Ч. 2. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2023. С. 200–205.

2. Піх Ю. Т. Спрощена процесуальна форма та її вплив на встановлення істини у кримінальному провадженні. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матеріали XXVIII звітної науково-практичної конференції (3–4 лютого 2022 р.): у 2-ох ч. Ч. 2. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2022. С. 242–246.

3. Pikh, Y. Procedural Guarantees of Establishing Truth in the Criminal Proceedings of Ukraine. *Current Issues of Human Rights, State and Legal System: Materials of the 20th International Students' and Advanced Students' Scholarly Law Conference (April 22–23, 2021)*. L'viv: Law faculty of the Ivan Franko National University of L'viv, 2021. P. 230–233.

4. Піх Ю. Т. Концепт істини у кримінальному процесуальному законодавстві Французької Республіки. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матеріали XXVII звітної науково-практичної конференції (5–6 лютого 2021 р.): у 2-ох ч. Ч. 2. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2021. С. 200–202.

5. Pikh, Y. The Principle of Substantive Truth in the Criminal Procedure of the Republic of Poland: General Remarks. *Current Issues of Human Rights, State and Legal System: Materials of the 19th International Students' and Advanced Students' Scholarly Law Conference (April 24, 2020)*. L'viv: Law faculty of the Ivan Franko National University of L'viv, 2020. P. 259–261.

6. Піх Ю. Т. Проблема істини у кримінальному процесі США. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матеріали

XXVI звітної науково-практичної конференції (6–7 лютого 2020 р.): у 2-ох ч. Ч. 2. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2020. С. 205–208.

7. Pikh, Y. The Principle of Establishing Truth in the Criminal Procedure of the Federal Republic of Germany. *Current Issues of Human Rights, State and Legal System: Materials of the 18th International Students' and Advanced Students' Scholarly Law Conference (April 18–19, 2019)*. L'viv: Law faculty of the Ivan Franko National University of L'viv, 2019. P. 208–210.

8. Піх Ю. Т. Концепт істини у філософії та його вплив на формування концепту істини у кримінальному провадженні. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XXV звітної науково-практичної конференції (7–8 лютого 2019 р.): у 2-ох ч. Ч. 2*. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2019. С. 202–206.

Тема дослідження була висвітлена на таких подіях: 1) науковому семінарі аспірантів юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка (18 травня 2021 року); 2) науково-методологічному семінарі кафедри кримінального процесу і криміналістики Львівського національного університету імені Івана Франка (16 грудня 2021 року).

8. Наукове значення виконаного дослідження із зазначенням можливих наукових галузей та розділів програм навчальних курсів, де можуть бути застосовані отримані результати

У дисертації комплексно досліджено найважливіші теоретико-прикладні аспекти концептів істини у кримінальному процесуальному праві та їх реалізації у кримінальному провадженні крізь призму українського та зарубіжного досвіду. В результаті здійсненого дослідження сформульовано низку висновків, пропозицій та рекомендацій, які можуть бути використані у навчальному процесі закладів вищої освіти під час підготовки навчальних програм, посібників та підручників, а також проведення лекційних та практичних (лабораторних) занять з навчальних дисциплін: «Кримінальне процесуальне право України», «Докази та доказування у кримінальному провадженні», «Міжнародні стандарти захисту прав людини в кримінальному провадженні», «Досудове розслідування і судовий розгляд кримінальних справ», «Конвенційні стандарти захисту прав людини у кримінальному провадженні», «Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням» тощо, а також при написанні окремих розділів (глав) підручників та навчальних посібників із зазначених дисциплін.

9. Практична цінність результатів дослідження із зазначенням конкретного підприємства або галузі, де вони можуть бути застосовані

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані:

– у *правотворчій діяльності*, зокрема при внесенні змін і доповнень до чинного Кримінального процесуального кодексу України, а також інших законів і підзаконних нормативно-правових актів з питань доказування та забезпечення встановлення істини у кримінальному провадженні;

– у правозастосовній діяльності органів досудового розслідування, прокуратури та суду, а також практичній діяльності захисників та представників у кримінальному провадженні;

– у науково-дослідній сфері в якості підґрунтя для подальшого дослідження теоретичних питань, пов'язаних із поняттям істини у загальнотеоретичному аспекті, проблематикою засад (принципів) кримінального провадження та доказуванням у кримінальному процесі.

9. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення

Дисертація за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України.

Дисертацію заслухано та обговорено на науковому семінарі кафедри кримінального процесу і криміналістики Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 7 від 11 грудня 2023 року). У ході обговорення дисертації суттєвих зауважень, які стосуються суті роботи, не було висунуто.

Дисертаційна робота Піха Юрія Тарасовича «Концепти істини у кримінальному процесуальному праві та їх реалізація у кримінальному провадженні: український та зарубіжний досвід» є завершеним науковим дослідженням в межах поставлених завдань, в якому розкрито ключові теоретико-прикладні аспекти Концепти істини у кримінальному процесуальному праві та їх реалізація у кримінальному провадженні: український та зарубіжний досвід на основі судової практики та аналізу доктринальних напрацювань, відповідних положень національного законодавства й міжнародного досвіду правового регулювання вказаної сфери відносин.

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 6 (шести) наукових статтях (з них 3 (три) у фахових виданнях України, 2 (дві) у нефахових виданнях України, 1 (одна) у науковому виданні інших держав) та 8 (восьми) тезах доповідей на конференціях.

На основі вищенаведеного можна зробити такі висновки щодо поданої дисертаційної роботи:

1. За актуальністю обраної теми, обсягом, достовірністю та рівнем апробації отриманих результатів, науковою новизною, обґрунтованістю висновків, практичною цінністю дисертаційна робота «Концепти істини у кримінальному процесуальному праві та їх реалізація у кримінальному провадженні: український та зарубіжний досвід» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (з наступними змінами).

2. Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право» (галузь знань 08 «Право»).

3. Наукові праці Піха Ю. Т., опубліковані за результатами дисертаційної роботи, за кількістю та якістю відповідають пп. 8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

4. Дисертація «Концепти істини у кримінальному процесуальному праві та їх реалізація у кримінальному провадженні: український та зарубіжний досвід» Піха Юрія Тарасовича рекомендується для подання до розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді.

Головуючий на засіданні наукового семінару
завідувач кафедри кримінального процесу і
криміналістики

Львівського національного
університету імені Івана Франка,
професор, доктор юридичних наук

Назар БОБЕЧКО

11 грудня 2023 року

Підпис доктора юридичних наук, професора *Назара БОБЕЧКА* підтверджую.

Вчений секретар
Львівського національного
університету імені Івана Франка,
доцент

Ольга ГРАБОВЕЦЬКА

